वारा फोफावला

(दुसरी अ

१२८४५
म. ग्रं. सं. ठाणे
विषय काव्य
सं. नं. २०३

म. ग्रं. सं. ठाणे
विषय कविता
१२८४५

लक

बाबूराव गोखले

REFBK-0006511
REFBK-0006511

किंमत २ रुपये

॥ श्रीव्यंकटेश प्रसन्न ॥

वारा फोंफावला

भावगीतसंग्रह

[स्वररचनेसह]

बाबुराव गोखले

REFBK-0006511
REFBK-0006511

किंमत २ रुपये

वारा फौंफावला

प्रिय

सौ. अचलेस--

प्रकाशक व व्यवस्थापक
रा. ज. देशमुख
देशमुख आणि कंपनी
१९१ शनवार पुणे २

संचालक
भ. व्यं. देशमुख
बी. ए. एल, एल. बी.

दुसरी आवृत्ति

(१) सर्व हक्क कवीकडे आहेत.

(२) आंतील चित्रें व मुखपृष्ठावरील चित्र दीनानाथ दलाल यांचें आहे.

मुद्रक
जयराम दिपाजी देसाई,
राष्ट्रवैभव प्रेस, गिरगांव, मुंबई.

धक्क्यावरून—

—माझं हें काव्य-तारू आज मी पुढ हांकारीत आहे.

धक्क्यावर राहणाराला हा फायदा असतो कीं, दर्याच्या खारट आणि थंड तुषारांच्या 'शिडकाव्याची' मौज आणि सभोंवारच्या काव्यमय दृश्याची माधुरी तर त्याला चाखतां येतेच, पण प्रत्यक्ष दर्यांत त्याला उतरायचें नसल्यामुळें तो स्वतः पूर्ण सुरक्षित असतो. इतके दिवस मी असा सुरक्षित होतों; पण आतां—

आतां माझा प्रत्यक्ष प्रवास सुरू होत आहे.

श्री. अनन्त काणेकरांचा "खुषींत आलेला समिंदर" पाहूनच प्रथम मला काव्य-प्रवास करावासा वाटला.

श्री. दत्ता डावजेकरांनीं माझ्याकरतां "हिज मास्टर्स व्हॉइस" कडे मचव्याची आर्डर दिली.

श्री. वाटवे यांनीं माझ्मा काव्यांच्या गायनाचें वल्हें हातांत धरलें.

श्री. जी. एन्. जोशी यांनीं ध्वनि-मुद्रणाची हिरवी बत्ती दाखविली.

—आणि मी काव्याचें सुकाणूं हातांत धरून प्रवासाला सुरवात केली.

अधूनमधून मार्गाची दिशा अजमावण्याकरतां आचार्य अत्र्यांच्या विनोदी काव्य-रचना-पद्धतीच होकायंत्र जवळ ठेवलें आहे.

मा. विनायक आणि वसंत जोगळेकर यांनीं मला पट-पद्यलेखनाची शिदोरी बांधून दिली आहे.

प्रवास सुरू होतांच प्रकाशक मधुकर लोखंडे व मुद्रक काळे यांनीं शीड पण उभारलं आहे.

रसिकांनीं जशीं जागोजाग दीपगृहें उभारलीं आहेत, तसे टीकाकारांचे खडकही ठायीं ठायीं लपलेले असतील याची मला जाणीव आहे.

——आणि प्रवास सुखकर व्हावा म्हणून ज्या व्यक्तीनें माझ्या हातावर दही घातलं त्या व्यक्तीला मी ही कृती सप्रेम अर्पण करीत आहें.

—बाबुराव गोखले

"श्रम-विश्राम"
४०३/२ सदाशिव, पुणें.

प्रवासांत—

—आतां मला तितकीशी भीति वाटत नाहीं.

—पहिली आवृत्ति अवघ्या सात महिन्यांत संपली.

—याचं कारण एकंदर भावगीत-प्रकाराविषयींच रसिकांना जास्त आवड उत्पन्न झाली आहे, हें म्हणावं कीं, माझ्या काव्यावरचं प्रेम त्याला कारणीभूत झालं असावं, हें ठरवणं कठिण आहे.

—दोन्हीपकीं एक कारण जरी ग्राह्य मानलं तरी, भावगीतांकडे रसिक आतां एका विविक्षित अपेक्षेनं पहात असून भावगीतकारांची जबाबदारी वाढली आहे हें मात्र निर्विवाद.

—याच जाणिवेनं या पुढचा काव्य–प्रवास करण्याचा मी निश्चयही केला. (" जरूर तेवढाच प्रवास करा " हें युद्धकालीन बोधवचन डोळ्यापुढें आहेच.)

—आतां राहिलं मुख्य काम आणि तें म्हणजे या आवृत्तीचे प्रकाशक श्री. देशमुख यांचेसंबंधीं ! या निमित्तानें त्यांचे माझे जडलेले संबंध अखंड टिकोत अशी माझी साहित्य-शारदेपाशीं विनंति आहे. त्यांनीं हें दुसऱ्या आवृत्तीचं तिकिट काढून

दिलं नसतं तर माझा प्रवास आणि वाटेंत आपल्यासारख्या प्रेमळ रसिकांचा सहवास, हें अशक्यच होतं.

—त्यांच्या कीर्ति-परंपरेला साजेल अशीच आकर्षक सजावट त्यांनीं या पुस्तकाला केली आहे, याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहें. "चित्रकार दलाल यांचीं चित्रें माझ्या पुस्तकांत यावींत" हें माझं एकेकाळचं स्वप्न आज सत्य-सृष्टींत उतरलं आहे, याबद्दल मला श्री. देशमुख यांचेच आभार मानले पाहिजेत.

—आणि सरतेशेवटीं रसिक ! माझ्यावरच्या त्यांच्या प्रेमाची परतफेड कशी करावी याची मला सदैव विवंचना आहेच.

पुणें

ता. १-११-१९४५

—बाबुराव गोखले

लाटांचा क्रम—

१ दर्या-लाट ९
२ जानपद-लाट १७
३ प्रणय-लाट २१
४ द्वंद्व-लाट २९
५ विनोद-लाट ३५
६ संकीर्ण-लाट ४७
७ पट-लाट ५३
८ स्वररचना-लाट ६५

६६६१

वारा फोंफावला—

वारा फोंफावला दरिया उफाळला
माझं ग तारूं कसं हांकारूं
सजणे समिंदरांत ?

लाटेवर लाट पाठोपाठ
थयथय दरिया नाचे कांठोकांठ
तुफानाची खुणगांठ

वाऱ्यानं शीड करि फडाफडा
छातींत होई धडाधडा
माझी काय् छाती नाय् वल्हवायला !

हें बघ कललं उजविकडं
क्षणांत झुकऽल डावीकडं
फेंसाळ पाणी होडींत आलं थोडं थोडं

रत्नागिरी
मे १९३८

चाल : बाबुराव गोखले
गायक : वाटवे

नाखवा—

नाखवा वल्हव वल्हव
झपझप मचवा किनारीं नाखवा
वल्हव वल्हव

आलों खाडीवर मासं धरायला दूर
सखी कांठावर मला पगायला चूर

भरती सुकतीनं खाडिचा भरून आला ऊर
तिच्या न् माझ्या मनामंदी सोसाटलं काहूर

धावंऽल मासा जाळ्यामंदी तुझ्या
तुटंऽल तिळतिळ मनांमंदी माझ्या

सुकंऽल मासा जळाविना
झुरंऽन मीही तिच्याविना

अंबर लुकलुकलं चुक्कं ताऱ्यानं
बंदर लखलखलं समदं बिजलीनं
तांडेल मी हकडं होडी ती तकडं

पुणें
सप्टेंबर १९४१

चाल : बाबुराव गोखले
गायक : वाटवे

मी वाडुळ उभी—

मी वाडुळ उभी ग किनाऱ्याला
गेला सारंग समिंदराला
तुफान सुटलं भिन्नाट
कुठं भडकुन होडी नेईल लाट
कुठं घरधनी दुरावला

भरभर माशावानी गांठील ठाव
वल्हवुन पानी हांकारिल नाव
माझा सारंग पुरता सरावला

चांद आभाळी आला
चांदणं भेटलं लाटेला
येइल घरधनी तीराला
हसल पाहुन् मला किनाऱ्याला

पुणें
फेब्रुवारी १९४२

चाल : जी. एन्. जोशी
गायिका : सौ. इंदुमती चौबळ

आलं माझं गल्बत—

आलं माझं गल्बत ग　　डुलत डुलत ग
करुं प्रीतीचं खल्बत　　हांसत खेळत ग

जशि निळ्या आभाळीं कोर चन्द्राची
तशि तुझ्या कपाळीं कोर कुकवाची
चाल नौकेची　　थेठ तुझ्यावानी
डौलात ग

गल्बत जातां दुरी　शिड फडफडतं माघारीं
मी जातां समिन्दरीं　मन माझं राहि घरीं
झुरत ग

भंवतीं अंधारलं　　गल्बत नांगरलं
पडाव लागला किनाऱ्याला आलोंच घरला निवाऱ्याला
धांवत ग

पुणें
जानेवारी १९४३

चाल : बाबुराव गोखले
गायक : वाटवे

आगबोट चाले—

कशि राजावानी
आगबोट चाले डुलत डुलत

जळ निळें निळें फेंसाळे
बोट पुढें पुढें हेलावे
धुर मागें मागें फैलावे

चहुंबाजूंनीं तुफान वारा
वाहत उडवी क्षार-तुषारां
चमकत अंगीं गोड शहारा

दिस मावळला किनारा अंधारला
लांब लांब उंच उंच दीप चमकला

मुंबई
ऑगस्ट १९४०

चाल : दत्ता डावजेकर
गायिका : कमल चव्हाण

आली चंदेरी रात—

आली चंदेरी रात   करूं प्रीतीची बात
होडी हांकार समिंदरांत

लाट होडीपुढं फेसाळे
मन तुझ्याकडं घोटाळे
बरोबरीनं फिरूं निवांत

नारळीच्या रांगांतून   खेळलों सांजरात
किनाऱ्याच्या वाळूंतून   धावलों गीत गात

किनारा राह्यला बराच दूर
निवारा उरला तुझाच ऊर
पण एका क्षणांत कांहीं आलं मनांत

× × ×

होडी माघारा ने बंदरांत !

पुणें
डिसेंबर १९४२

चाल : बाबुराव गोखले
गायिका: सौ. इंदुमती चौबळ

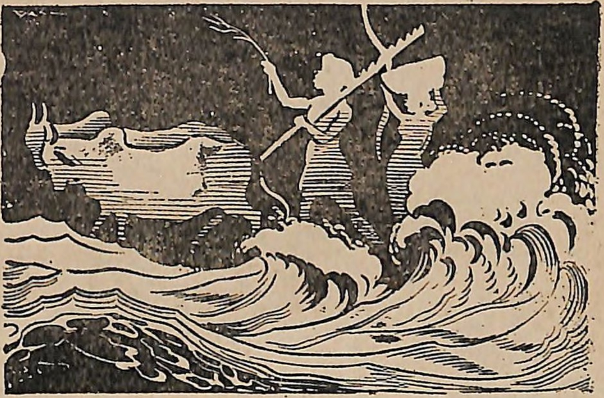

तुषार क्रम—

तुषार पहिला

झुंजु मुंजुं झालं १९

तुषार दुसरा

आभाळ आलं झाकळून २०

झुंजु मुंजुं झालं--

झुंजुमुंजु झालं चकाकलं सम्दं रान
पगुन् शात सोन्यावानी हरपूतया भान

घरट्यांत चिवचिव करीती पांखरं
गव्हानीत चुळूबूळू करीती वासरं

आळुखपिळुखं आतां कशाचं ग रानीं
उपसाया होवं आंधीं मोऽटंचं पानी

सुनं खळं बैलाविना चाऱ्याविना बैऽलं
जशी ऱ्हातीं रायाविना घरांत बाईल

शिळंपाकं कांहींतरी आन रातचं ग
न्याहारिला बिगीबिगी बसूं संगसंगं

नग झांकुं पदरांत कनूसाचं दानं
नग दावुं लई भाव घेईन हातानं

पिरतीचं पीक लई येई माळावर
राबुनशान खाऊं संगं सकाळ दुपार

चढूं डोंगरांचीं माथीं तुडवूं ओहोळ
हातामंदी घालुन हात फिरूं रानोमाळ

चाल : वाटवे
गायक : वाटवे

चाळीसगांव
ऑगस्ट १९४०

आभाळ आलं झांकळून—

आभाळ आलं झांकळून भंवतीं गेलं काजळून
नाहीं आला माळावरून घरधनि माझा बाई अजून

पाणवठे जातील ओघळून
कौलारं येतिलही निथळून
कडाडते वीज अधुन् मधुन्
धडाडते मन फिरुन् फिरुन्

आली सरिवर सर कोसळून
गेली भरभर धरणी भिजून
गेले बाई डोळे पांझरून
आंसवांनीं गेले पुरी भिजून

आभाळ नितळून
धरणी उजळून
घरधनि यावा माळावरून
दारांत तोंवर राहिन् बसून

चाल : बाबुराव गोखले
गायिका : सौ. इंदुमती चाबळ

पुणें
ऑगस्ट १९४३

मराठी ग्रंथ संग्रहालय ठाणे
दा. क्र.

तुषार क्रम—

तुषार पहिला

आलों तुझ्याच दारीं २३

तुषार दुसरा

चल नदीकिनारीं २४

तुषार तिसरा

तूं अन् मी २६

तुषार चवथा

सांगुं नको २७

तुषार पांचवा

खाण तूंच लावण्याची २८

आलों तुझ्याच दारीं--

आलों तुझ्याच दारीं मी प्रीतिचा भिकारी
भीक घाल वा नकार देई फिरणार नाहीं माघारीं

शृंगार-शाहीर मी प्रीती-मुशाफीर मी
दे गवाक्षांतुनी कटाक्ष-मिठभाकरी
बांधून दे शिदोरी

वित्त विषारी येत शिसारी
तुच्छ मानिली कुबेर नगरी
करि झोंपडीच शेजारी

तारुण्याच्या ऐन दुपारीं
फिरवुं नको मज दारोदारीं
करुं प्रीतिची न्याहारी

पुणें
ऑक्टोबर १९४१

चाल : बाबुराव गोखले
गायक : वाटवे

चल नदीकिनारीं--

साजणी चल नदीकिनारीं
चांदरात किती प्रशांत
आली बघ आली भूवरी

अवनी अहा चंद्रकळा ल्याली
भंवतीं पहा सामसूम झाली
चाखूं प्रीत-खुमारी

निंदक जरि असती शेजारी
भिऊं नको भिऊं नको
संकोचानें मनीं तिळभरीं
लाजुं नको लाजुं नको
निर्भय मी प्रीतिचा शिकारी
तूं तर अजुन कुवारी

हृदयास हृदय भेटेल
दोघांमधलें अंतर संपेल
पर्वा न मला त्याच क्षणीं जीवित संपेल !

चाल : बाबुराव गोखले
गायक : जे. एल्. रानडे

पुणें
ऑगस्ट १९४२

तूं अन् मी––

तूं अन् मी करुन निगराणी
बाग फुलविली अंगणीं
माझ्यासवें फुलवितां बाग
कां ग तुझ्या हंसल्या मैत्रिणी ?

सजविला ग वाफा सदाफुलींनीं
उभारिला ग ताफा सुरू-तरूंनीं
मंडप फुलविला जाईजुईनीं अंगणीं

गुल्‌बाक्षी बटमोगरा नाचरा
सोनचाफा गुलाब ताजा हांसरा
आपण लावुनी बाग सजविला अंगणीं

परि तूंच दूर जातां
बगिचा सुकून गेला
प्रीती-पुजेविना ग
निर्माल्य मात्र उरला

पुणें
नोव्हेंबर १९४२

चाल : बाबुराव गोखले
गायक : जे. एल्‌. रानडे

सांगुं नको—

प्रीत तुझी माझी कुणाला सांगुं नको साजणी
पुन्हां पुन्हां हिणवुनी तुला ग हंस्‌तिल ना मैत्रिणी

सर्वे प्रीतिची ज्योती उजळूं
सर्वेच प्रीती-लहरी उधळूं
प्रसन्नतेनें निवांत खेळूं
प्रीतीच्या अंगणीं

चंदेरी रातीं जाऊनिया
कांठावरुनी पाहूं दरिया
सोबत देईल येऊनि उद्या
शुक्राची चांदणी

आपुल्या प्रीतीची ग द्वाही
फिरवुं नको इतुक्यांत कुठेंही
उघडपणीं मम गुणगौरवही
करुं नको साजणी

पुणें
जानेवारी १९४२

गायक : वाटवे

खाण तूंच लावण्याची—

खाण तूंच लावण्याची मना लावि लोभा
नीलिमा मुसावे नेत्रीं जणूं गगन–शोभा

नाचऱ्या बटांचा पंखा तुझ्या रुंद भालीं
गुलाबी छटांचा डंका झडे तुझ्या गालीं

कर्णभूषणें स्वच्छंदें दंग नर्तनांत
मुरड गोडसी अधरांची दंत कोंदणांत

छातिवरी रुळते वेणी काळिभोर लांब
पाठिवरी तिज इतुक्यांत फेकुं नको थांब

चालणें तुझें गंभीर मना तोषवीतें
बोलणें तुझें मंजुळ जिवा शांतवीतें

तूं अमीर सौंदर्याची मी फकीर जाण
काव्य–जिन्दगी कुर्बान तुला दिलोजान

धुळें गझल

तुषार क्रम—

तुषार पहिला

घ्या गडे नांव ३१

तुषार दुसरा

बिगि बिगि ग ३२

तुषार तिसरा

तिनिसांज जाहली रे ३३

तुषार चवथा

ये सन्निध ये ३४

घ्या गडे नांव——

ती : घ्या गडे नांव   या मग राया घरांत
बघुनी आपणां म्हणतिल कोणी
राजा राणी झाली दिवाणी !

तो : झालिस कां वद केविलवाणी ?

ती : एकदांच तरि करा पुकांर

तो : सामोरी जरि नसतिस दारीं
केली असती मग ललकारी
तव नांवाची मंजुळ प्यारी !

ती : वाटत कां लाज आतां
नांव घ्यावयास गडे ?

तो : कान जरा कर इकडे
दृष्टि ठेव चोंहिकडे
च्........ !

ती : इश्श ! काय हें ?

तो : गालावरचें नांव मनोहर
गोड असे किति छान दिसे !

पुणें
ऑगस्ट १९४०

चाल : दत्ता डावजेकर
बाबुराव गोखले
गायक : वाटवे व शारदा

बिगिबिगि ग—

तो : बिगिबिगि ग मोट ओढूं संग ग रानी
लई ग सुखाची राखणदारी

ती : न्हाई रं कुनाची ताबेदारी
पिरतीची आमदानी

तो : सळसळे भात बाइ झुळुकेनं

ती : झुळझुळे पाट कसा तडफेनं
बांधाची ना गुमानी

ती : कुणबाऊं गानी गाऊनशानी

तो : म्होरं म्होरं बैलं हाकुनशानी
शेताला लावूं पानी

मुंबई
फेब्रुवारी १९४१

चाल : वसंत देसाई
गायक : वसंत देसाई व अनुसूया

तिनिसांज जाहली रे—

ती : तिनिसांज जाहली रे राया जाऊं मन्दिरीं
दीप पंक्ती उजळूं या
सह नर्तनांत रंगूं मोदें मन्दिरान्तरीं
नुपुर छुम् छुम् घुमवूं या

तो : भोंवतालचीं झणीं झुगारूं बन्धनें
प्रीत-तारू पुढें हांकारूं साजणे

दोघे : पैलतीरां जाऊं या

तो : सायंपूजनीं रमून जाऊं साजणे

ती : प्रीत-मीलनीं प्रभूस ठेवूं साक्ष रे !

दोघे : ठेव संसारीं दया

कवळे बांदिवडे
(गोवा)

चाल : दत्ता डावजेकर
गायक : वाटवे व शारदा

बिगिबिगि ग—

तो : बिगिबिगि ग मोट ओढूं संग ग रानी
लई ग सुखाची राखणदारी

ती : न्हाई रं कुनाची ताबेदारी
पिरतीची आमदानी

तो : सळसळे भात बाइ झुळुकेनं

ती : झुळझुळे पाट कसा तडफेनं
बांधाची ना गुमानी

ती : कुणबाऊं गानी गाऊनशानी

तो : म्होरं म्होरं बैलं हाकुनशानी
शेताला लावूं पानी

चाल : वसंत देसाई
गायक : वसंत देसाई व अनुसूया

मुंबई
फेब्रुवारी १९४१

तिनिसांज जाहली रे—

ती : तिनिसांज जाहली रे राया जाऊं मन्दिरीं
दीप पंक्ती उजळूं या
सह नर्तनांत रंगूं मोदें मन्दिरान्तरीं
नुपुर छुम् छुम् घुमवूं या

तो : भोंवतालचीं झणीं झुगारूं बन्धनें
प्रीत-तारू पुढें हांकारूं साजणे

दोघे : पैलतीरां जाऊं या

तो : सायंपूजनीं रमून जाऊं साजणे

ती : प्रीत-मीलनीं प्रभूस ठेवूं साक्ष रे !

दोघे : ठेव संसारीं दया

कवळे बांदिवडे
(गोवा)

चाल : दत्ता डावजेकर
गायक : वाटवे व शारदा

ये सन्निध ये——

तो : ये सन्निध ये साजणि गे
दूर दूर कां धावशि गे
परस्परांच्या मनोगतां—
तुला नि मजला ना कळतां ?

ती : गुण–सागर तूं मी सरिता

तो : सागरास मिळते सरिता

ती : गुलाब तूं मी मृदुकलिका

तो : गुलाब हो कलिका फुलतां

ती : तुझ्या नवोनव उपमांनीं
उरांत बघ धडकी भरते !
पाठमोरी परि पळतांना
तुझ्याकडे बघ मन वळतें !

तो : प्रीत-मन्दिरीं परि सखये
उच्च नीचता मानुं नये
प्रीती-ज्योती चल उजळूं

ती : प्रीती-सुमनें चल उधळूं !

चाल : बाबुराव गोखले

पुणें

विनोद-लाट

तुषार क्रम—

तुषार पहिला

शेजारी ३७

तुषार दुसरा

एका कवि कान्तेची कैफियत ... ३९

तुषार तिसरा

" वधू पाहिजे " ४१

तुषार चवथा

नोकरी आणि छोकरी ४२

तुषार पांचवा

नटीप्रत निवेदन ४३

तुषार सहावा

ओळखिची झाली ४५

शेजारी--

एके दिवशीं प्रातःकाळीं चमत्कार झाला
नवीन भाडेकरी समोरीं रहावया आला

पिता वयस्कर, पुत्री सुंदर कारटें लहान
एकुण होतीं मिळून सारीं "ईन मीन तीन"

खिडकीमध्यें संध्याकाळीं पाहुन ती बाला
प्रीति-संभव तोंच अचानक मम हृदयीं झाला !

होउं लागलें कसेसेंच मज हिय्या परि केला
आणिक तिजला प्रीति-तहाचा खलिता धाडियला

"शिरिन्, उर्वशी, शकुन्, मेनका 'दमयंती' लैला"
संबोधुन तिज विस्मित केली पहिल्या फटक्याला

लिहिलें पुढती, "लोक म्हणति मज पट्टिचाच कवि" गे !
बनशिल नक्की कवयित्री ग तूंहि पुढें मागें

"मी कुमार अन् तूंहि कुमारी" योग्य असे जोडी
होशिल होडी मम संसारीं बनेन नावाडी

लहानग्या त्या आवडत्या तव सांगा भावाला
कानूपिल्याची टोपी देइन जरतारी त्याला

घरबसल्या तव तीर्थरुपांना जांवई मिळेल
आनंदेल तव लहान भाऊ मेऽहणा मिळेल"

× × ×

दों दिवसांनीं पोस्टानें मज पत्र तिचें आलें
मनीं म्हणालों, "चला आज तरि भाग्य खास व्यालें!"

भाग्य कसूचें परि अधःपात झाला
प्रेम झट्का वाचूनिया निमाला

"मिस्टर तुमचें व्रात्य-पत्र मज पोहोंचलें काल
कोर्टामध्यें खेंचिन आणखी थेर जरि कराल

तीर्थरूप न माझेच होय ते 'हे'
मीच त्यांची सौभाग्यवती आहे

तशांतून जर असेल थोडा फरकही वयांत
उगाच घालूं नको चोंबड्या तोंड तुझें त्यांत

अहोरात्र भोकाड पसरि जो बंधु नसे पुत्र
कानपिळा नच, कान पिळिन हो तुमचा मी मात्र

या नाहीं त्या नात्यानें परि बंधू भगिनीच्या
मेव्हणा नको, मामा म्हणुनी मुंजिस या त्याच्या!"

पुणें
सप्टेंबर १९४१

चाल : वाटवे
गायक : वाटवे

एका कवि-कान्तेचीं कैफियत—

आठवली मज कुठुन अवदसा लग्न लावलें मीं
तशांतून तर कवीबरोबर जाहलें निकामी

संसाराच्या सारिपटावर खेळलें कवीशीं
परंतु फांसा पडला उलटा पडलें मीच फशीं

शेजारणी मैत्रिणी अमुच्या घरीं कुणी न येती
आलिच कोणी तर 'हे' करिती काव्य तिच्यावरती

काव्य गायनां गेलें कोठें रमती तर तिकडे
"दारामाजीं पळी घालुनी" वाट पहा इकडे

चहा न घेती जेवण कुठलें बसून एकत्र
झोंपेचें तर असेंच यांचें निराळेंच तंत्र!

उशास कविता, कुशीस कविता पायगतीं कविता
"ब्रह्मचर्य हें जीवन" म्हणती असूनही कान्ता

पैसे खर्चुन कागद पेन्सिल उगीच हे आणती
ब्लाऊझ किंवा पात्तळ आणण्या अळंटळं करित्ती

काटकसरिनें खर्च करून मी पैसे सांठवितें
आणिक ह्यांना आग्रह करुनी सिनेमास नेतें

घरबसल्या तव तीर्थरुपांना जांवई मिळेल
आनंदेल तव लहान भाऊ मेव्हणा मिळेल"

× × ×

दों दिवसांनीं पोस्टानें मज पत्र तिचें आलें
मनीं म्हणालों, "चला आज तरि भाग्य खास व्यालें!"

भाग्य कसुचें परि अधःपात झाला
प्रेम झट्का वाचूनिया निमाला

"मिस्टर तुमचें व्रात्य-पत्र मज पोहोंचलें काल
कोर्टामध्यें खेंचिन आणखी थेर जरि कराल

तीर्थरूप न माझेच होय ते 'हे'
मीच त्यांची सौभाग्यवती आहे

तशांतून जर असेल थोडा फरकही वयांत
उगाच घालूं नको चोंबड्या तोंड तुझें त्यांत

अहोरात्र भोकाड पसरि जो बंधु नसे पुत्र
कान्पिळा नच, कान पिळिन हो तुम्चा मी मात्र

या नाहीं त्या नात्यानें परि बंधू भगिनीच्या
मेव्हणा नको, मामा म्हणुनी मुंजिस या त्याच्या!"

पुणें
सप्टेंबर १९४१

चाल : वाटवे
गायक : वाटवे

एका कवि-कान्तेचीं कैफियत—

आठवली मज कुठुन अवदसा लग्न लावलें मीं
तशांतून तर कवीबरोबर जाहलें निकामी

संसाराच्या सारिपटावर खेळलें कवीशीं
परंतु फांसा पडला उलटा पडलें मीच फशीं

शेजारणी मैत्रिणी अमुच्या घरीं कुणी न येती
आलिच कोणी तर 'हे' करिती काव्य तिच्यावरती

काव्य गायनां गेलें कोठें रमती तर तिकडे
"दारामाजीं पळी घालुनी" वाट पहा इकडे

चहा न घेती जेवण कुठलें बसून एकत्र
झोंपेचें तर असेंच यांचें निराळेंच तंत्र !

उशास कविता, कुशीस कविता पायगतीं कविता
"ब्रह्मचर्य हें जीवन" म्हणती असूनही कान्ता

पैसे खर्चुन कागद पेन्सिल उगीच हे आणती
ब्लाऊझ किंवा पात्तळ आणण्या अळंटळं करित्ती

काटकसरिनें खर्च करून मी पैसे सांठवितें
आणिक ह्यांना आग्रह करुनी सिनेमास नेतें

घरबसल्या तव तीर्थरुपांना जांवई मिळेल
आनंदेल तव लहान भाऊ मेव्हणा मिळेल"

× × ×

दों दिवसांनीं पोस्टानें मज पत्र तिचें आलें
मनीं म्हणालों, "चला आज तरि भाग्य खास व्यालें!"

भाग्य कस्चें परि अधःपात झाला
प्रेम झट्का वाचूनिया निमाला

"मिस्टर तुमचें व्रात्य-पत्र मज पोहोंचलें काल
कोर्टामध्यें खेंचिन आणखी थेर जरि कराल

तीर्थरूप न माझेच होय ते 'हे'
मीच त्यांची सौभाग्यवती आहे

तशांतून जर असेल थोडा फरकही वयांत
उगाच घालूं नको चोंबड्या तोंड तुझें त्यांत

अहोरात्र भोकाड पसरि जो बंधु नसे पुत्र
कान्पिळा नच, कान पिळिन हो तुम्चा मी मात्र

या नाहीं त्या नात्यानें परि बंधू भगिनीच्या
मेव्हणा नको, मामा म्हणुनी मुंजिस या त्याच्या!"

पुणें
सप्टेंबर १९४१

चाल : वाटवे
गायक : वाटवे

एका कवि-कान्तेचीं कैफियत—

आठवली मज कुठुन अवदसा लग्न लावलें मीं
तशांतून तर कवीबरोबर जाहलें निकामी

संसाराच्या सारिपटावर खेळलें कवीशीं
परंतु फांसा पडला उलटा पडलें मीच फशीं

शेजारणी मैत्रिणी अमुच्या घरीं कुणी न येती
आलिच कोणी तर 'हे' करिती काव्य तिच्यावरती

काव्य गायनां गेलें कोठें रमती तर तिकडे
"दारामाजीं पळी घालुनी" वाट पहा इकडे

चहा न घेती जेवण कुठलें बसून एकत्र
झोंपेचें तर असेंच यांचें निराळेंच तंत्र!

उशास कविता, कुशीस कविता पायगतीं कविता
"ब्रह्मचर्य हें जीवन" म्हणती असूनही कान्ता

पैसे खर्चुन कागद पेन्सिल उगीच हे आणती
ब्लाऊझ किंवा पात्तळ आणण्या अळंटळं करिती

काटकसरिनें खर्च करून मी पैसे सांठवितें
आणिक ह्यांना आग्रह करुनी सिनेमास नेतें

परंतु येतां रंगामध्यें खेळ जरा तिकडे
खुर्चीवरतीं खुशाल हे तर झोंप घेति इकडे

× × ×

मात्र एकदां चोरून, यांच्या कविता वाचियल्या
" प्रिय पत्नीला अर्पण " वांचुन तक्रारी सरल्या !

चाल : वाटवे

पुणें
ऑगस्ट १९४२

" वधू पाहिजे "—

सुंदर वधु पाहिजे आम्हांला सुंदर वधु पाहिजे

पहिला बोजा : नावडती पहिली घरीं
जरि जिवंत आहे तरी
लग्नास पुन्हां जो धजे, तयाला सुंदर वधु पाहिजे

वराचा धंदा : पत्नीस घरीं फसविणें
बाहेर सदा भटकणें

(आणखी कांहीं धंदे वर्णन करण्यास अशक्य, म्हणून
कविना इथें वृत्त पुरें करतां आलें नाहीं.)

वराची मिळकत : मिळकतिचें नांवच नको
देतसे कर्ज बायको
वर ऋणको असुनी सजे, तयाला धनको वधु पाहिजे

असं वाटतं : कीं 'प्रतापरावा'स या
छानसा धडा द्यावया
त्राटिका वधू पाहिजे कशाला? सुंदर वधु पाहिजे

पुणें, सप्टेंबर १९४२ वृत्त : शूर्पणखा

नोकरी आणि छोकरी—

बेकार नरां नोकरी
प्रेमवीरांस छोकरी
कधीं न लाभे सत्वरीं
ही रहाटी जगाची !

दोन्हींत मिळतो " चान्स "
उमद्याशा तरुणाला !
दोन्हींत लागे वरणी
वशिल्यांच्या तट्टांची !

बहुधा मिळे नोकरी
पुर्वानुभवी तरुणां !
छोकरी मात्र धिक्कारी
पेशा उमेदवारां ! !

पुणें

अष्टाक्षरी

नटीप्रत निवेदन—

नित्य साप्ताहिकांमधीं
पाहतों तुमच्या छब्या
विसरणार ना कधीं
आयुष्यांत माझ्या उभ्या

नेत्रकटाक्ष चोरटे
कुणांकडे फेंकतां ते
आणि मिष्कील हास्य तें
सांगा कुणाकरितां ?

भालीं कुरळ्याशा बटा
नेहमीं कशा नाचती ?
कपोलीं गुलाबी छटा
सांगा कोण आणती ?

गोल नेसुनी केली का
काडिमोड कासोट्याशीं ?
पदरानें घेतला कां
घटस्फोट छातीशीं ?

आतां प्रश्न शेवटचा
जरा असे धाडसाचा
" लग्नविघ्न कधींमधीं
करतां किंवा " कसें " ?

ता. क.—डोक्यामधीं कधीं जर
लग्नाचा आला विचार
तर नका पाहूं वर
दुजा—" मी आहें लग्नाचा ! "

पुणें

अष्टाक्षरी

ओळखिची झाली—

जात होतों मी दुचाकीवरून
"निरा कालेकर" तोंच ये पुढून
तोल दोघांचा जाऊनी चुकूनं
"सीट" वरुनी आलोंत गडगडून

अन् तसा तो साधून गोड मोका
मी म्हणालों, "कां ? कुठें लागलें कां ?
ती म्हणाली, "छे ! धूळ आधीं झट्का"
आणि मोहकसा मारलाहि मुरका

करुनिया मग नीटवीट सोंगे
मी म्हणालों, "कीं चला दूर वेगें"
सहज टाकियली आणि दृष्टि मागें
हंसत होते तों तिथें कैक सोदे

---

१ प्रेम करायला स्वस्तांतलें वाहन.
२ जळीं, स्थळीं, हॉटेलीं, कॉलेजीं, हें नांव सांपडेलसें वाटत नाहीं.
३ काय बे ? थापा मारतोस काय ?
४ अरेरे !
५ जाऊं द्या ! पुणेंकरांची ही खोडच आहे.

आतां प्रश्न शेवटचा
जरा असे धाडसाचा
" लग्नबिघ्न कधींमधीं
करतां किंवा " कसें " ?

ता. क.—डोक्यामधीं कधीं जर
लग्नाचा आला विचार
तर नका पाहूं वर
दुजा—" मी आहें लग्नाचा ! "

अष्टाक्षरी

पुणें

ओळखिची झाली—

जात होतों मी दुचाकीवरून
"निरा कालेकर" तोंच ये पुढून
तोल दोघांचा जाऊनी चुकून
"सीट" वरुनी आलोंत गडगडून

अन् तसा तो साधून गोड मोका
मी म्हणालों, "कां ? कुठें लागलें कां ?
ती म्हणाली, "छे ! धूळ आधीं झट्का"
आणि मोहकसा मारलाहि मुरका

करुनिया मग नीटवीट सोगे
मी म्हणालों, "कीं चला दूर वेगें"
सहज टाकियली आणि दृष्टि मागें
हंसत होते तों तिथें कैक सोदे

१ प्रेम करायला स्वस्तांतलें वाहन.
२ जळीं, स्थळीं, हॉटेलीं, कॉलेजीं, हें नांव सांपडेलसें वाटत नाहीं.
३ काय बे ? थापा मारतोस काय ?
४ अरेरे !
५ जाऊं द्या ! पुणेंकरांची ही खोडच आहे.

आणि पुसलें मग   " कुठें राहतासे ? "
दिला पत्ता, पण   गोड किती हांसें !

मी म्हणालों,   तुम्हि घरीं याल कां 'हो' ?
ती म्हणाली   " फोडील पती टाहो ! "
ऐकुनी हें मी   सर्द पुरा झालों !
अन् जरासा   भांबावुनीही गेलों !

× × ×

कल्पना पण   मनीं नविन आली
चारचौघांना   वदुन दावियेली
आज कॉलेजीं   क्वीन मानलेली
"निरा कालेकर"   ओळखिंची झाली

पुणें, सप्टेंबर १९३६

१ तुका म्हणे, "त्यांतल्या त्यांत"

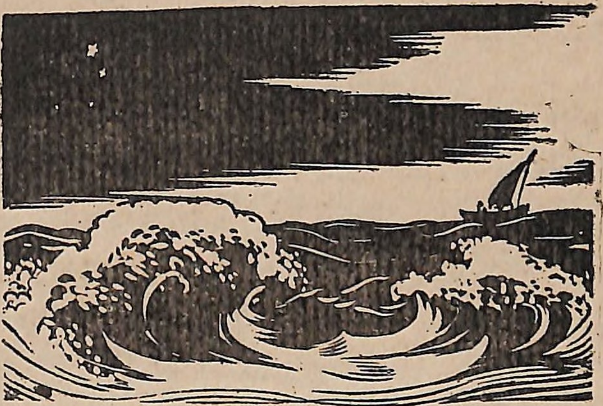

संकीर्ण-लाट

तुषार क्रम—

तुषार पहिला

निर्झरास ४९

तुषार दुसरा

श्रावणमासीं ५१

तुषार तिसरा

रसिका रे ५२

:: संकीर्ण लाट ::

निर्झरास—

निर्झरा धावुं नको सैराट

अवखळ धांवशि घेऊन वळणें
झुळझुळ मजुंळ गाशी गाणें
धबधब्यांतुनी अति आदळणें
फुटकें तव ललाट !

अविरत वाहतें पुरवुनिया जल
सर्व जगाला करिशी निर्मल
तुझ्या तळाशीं मात्र अमंगल
चिखलाचा थर दाट

कुणी वाटसरुं, येतिल दमुनी
हवेंतसें जल घेतिल पिउनी
विसरुन जातिल तुला मागुनी
धरतिल आपुली वाट !

सोड तुझें व्रत परउपकारी
जल-किमया तव आटुन सारी
क्षणांत होशिल स्वतः भिकारी
करशिल मग हांकाट !

पुणें चाल : बाबुराव गोखले

श्रावणमासीं—

श्रावणमासीं प्रभातकालीं बसलों प्राजक्ताच्या खालीं
दंव-बिंदूंचा सडा घालुनी
ठिपके प्राजक्ताचे देउनि
भासे अंगणिं भूबाला जणुं रांगोळी घाली

शुभ्र पाकळ्यावरती सुंदर
विणुनि लाल देठांची लोंकर
प्राजक्ताचा हंथरला जणुं गालिचा खालीं

हिरवीं वस्त्राभरणें ल्याली
सुगंध उटणें देहिं लावलीं
भूबालेनें प्रथम मंगळागौर जणूं पुजिली

मराठी ग्रंथ संग्रहालय ठाणे
ग्रं. क्र. ६६६१.

पुणें
आगस्ट १९३२

रसिका रे—

हृद्गत माझें ऐक रे रसिका रे !

शब्द-फुलें मी मृदुल वेंचिलीं
काव्य-माला त्यांची गुंफिली
गंध हुंगुनी एकदां गळां घालून पहा रे !

गीत-शिंपले धरिले हातीं
आंत दडविले भाव-मोती
पारख करणें तुझिया हातीं मुक्त-मनानें रे !

जें जें जगतीं अनुभवीन
तें तेंच फक्त मी रचिन
रंजवीन तुज गाउनी सदा भाव-स्वरानें रे !

लोणावळा-लोकल, सप्टेंबर १९४१

पट-लाट

तुषार क्रम—

तुषार पहिला	: वसंत नाचत आला	...	५५
तुषार दुसरा	: चैत्राची नवलाई	...	५६
तुषार तिसरा	: चल रानांत ग	...	५७
तुषार चवथा	: रुसली ही राधा	...	५८
तुषार पांचवा	: पूजन ...	...	५९
तुषार सहावा	: जीवन झेला ...	...	६०
तुषार सातवा	: दे हृदयीं निवारा	...	६१
तुषार आठवा	: तूं मजला जिंकियलें	...	६२
तुषार नववा	: जरा जपून चला हं	...	६३
तुषार दहावा	: तिची आशा ...	...	६४
तुषार अकरावा	: छोट्या वत्सांची तक्रार		६५
तुषार बारावा	: चिमुकला संसार	...	६६
तुषार तेरावा	: तिचें हृद्गत ...	...	६७
तुषार चवदावा	: प्रफुल्ल बाळ ...	...	६८

:: पहिली मंगळागौर ::

वसंत नाचत आला—

वसंत नाचत आला बाई थयथय नाचत आला
आनंदली भू-बाला हंसे खुदुखुदु मोहक गालां
वेल बहरले, तरु टवटवले, फुलोर फुलले नाना
आम्रतरूवर कोकिल गाई कुहुकुहु मंजुळ गाना

रामपारीं वढितें ग जातं घरघर
जात्यांतून गळतें ग पीठ भरभर
बिगिबिगि म्होरं पळ मांज्या रं
वाजत घुंगुरं खुळुखुळु वाजत रं

चला बाई रांगरांगनं बिगिबिगि बाजारां
आंबं वोपुन् सम्दं जाऊं संगं, तिनिसांजला माघारा

वारा कसा वाहुनिया
पुलकित करि काया
धुंद आनंद लुटूं साऱ्या

चाहूल घ्या दुरुनि जरा पाऊल उचला जपुनि जरा
सारे गाऊं चला

सांघिक गीत

चैत्राची नवलाई—

मनू : नटली चैत्राची नवलाई
घालुं सडा अंगणिं चल ताई
सकाळ आली बाई

सरला : त्यावर काढूं चल रांगोळी
ठिपके देऊं आळिपाळी

मनू : मी तर भंवतीं घेइन ताई
गरगर गरगर गिरक्या बाई

सरला : पूजिन तुळसी-वृंदावन मी
मागिन वर लवलाही !

गायिका : स्नेहप्रभा प्रधान, लता मंगेशकर

चल रानांत ग—

माझ्या जिवाच्या जिवलग रानी ग चल रानांत ग !
गाऊं पिरतीचीं दोघंच गानीं ग एक सुरांत ग !

बाळपणाची तुझी माझी वळख ग
मग आतांच लाजशि तूं कां ग
गुलुगुलु जरा बोलूं कानीं ग चल रानांत ग !

माझ्या मळ्याची राखण ग
कर सकाळदुपार ग
राहूं पोपट-मैनावानी ग   माझ्या घरांत ग !

गायक : छब्या

रुसली ही राधा—

रुसली ही राधा   कान्हा तुझ्याविना !

तिळही नाहीं चैन मनां दिसतसे सुनें हें गोकुळ ना
ये ये कुंजवनां, ऐकोनी, हा धावा, ये कान्हा

हिणविति गोपी कितिदां बाई
रडविति मजला धाई धाई

मायेचा पान्हा   आटला तुझ्याविना !

गायिका : स्नेहप्रभा प्रधान

पूजन—

श्रावण आला तरूतरूला बांधूं हिंदोला
गुंफूंया हिंदोल्याला पुष्पांच्या माला

माहेरवाशिणि स्वच्छंदें या ग
सासुरवाशिणि तुम्हीही या ग

उद्यानीं रंगूं या गाऊं गीताला

मधुमालती, शेवंती, वाहील कोणी केतकी
सदाफुली, चमेली, वाहिल कोणी फुलें चिमुकलीं
अनंत, कुंदा, मोगरा, झेंडु आणिल कुणी नाचरा

मदनबाण, निशिगंध, मरवा
चांफा वाहिल कुणि हिरवा

पारिजात आणि रातराणी
मिसळतीलही कुणी मैत्रिणी
शिखरावरतीं सर्व पूजेच्या
गुलाब ताजा वाहिल सरला
पूजितें मी " पहिल्या मंगळागौरीला "

सांघिक गीत

जीवन-झेला—

तो : आला गगनीं चंद्रमा सजणी आला
गुंफूं दोन जिवांची प्रीती-माला

ती : हरवि भाना पाहुनीया
गोड गोड तव माया बघुनि राया

तो : तूंच शीतल छाया मम जिवाला

ती : घे मजला कर-पाशीं
राहुं दे अशीच जराशी

तो : चल ये प्रीतीचा जरा
फुलवूं बगिचा घरां

दोघे : एकमेक जपूं या जीवन-झेला !

गायक : शाहू मोडक व स्नेहप्रभा प्रधान

:: चिमुकला संसार ::

दे हृदयीं निवारा—

ती : प्रीत-उमाळयांनीं सारखा जीव उफाळे रे
वाटे विंधुन बद्ध करावे कोमल नेत्रशरें

तो : नेत्रशरांचा नेम धरुनि कां करिशी पारध गे
जराशी हो ना सावध गे

ती : हृद्गत उकलूं चल ना बोलूं

तो : ऊंऽऽऽऽऽऽऽऽ कशाला बोलूं

ती : प्रणय-सुधेच्या झिमझिम धारा
बरसूं दे दिनरातीं
होऊं ओलीचिंब त्यामधें तूं अन् मी सांगातीं
प्रीतीच्या भ्रमरा !

तो : ओऽऽऽऽऽऽऽ

ती : दे हृदयीं निवारा दे

तो : कशाला ठेवुं निखारा गे

ती : रुसवे फुगवे मुळिं ना शोभे सोडुनि दे सारे
आतां रे

गायक : जोग व बेबी आचरेकर

तू मजला जिंकियलें—

तूं मजला जिंकियलें
मी बघतां बघतां हरलें !

प्रथमदर्शनीं तुजवर भुललें
लटके रुसवे परि दाखविले
तरि तूं हृद्गत माझें चतुरा ओळखिलें, जिंकियलें !

मम हृदय जरि तुला अर्पिलें
तरि उघड वदुनि ना दाविलें
परि तूं ओळखुनी रे मजला लाजविलें, गौरविलें !

गायिका : मीनाक्षी

जरा जपून चला हं—

जपून चला बाई जपून चला
सजवाया जाऊं प्रीत-झोला

मूर्ती मोहवी तुझी मना
सांगुं कुणाला तुझ्याविना
हृदयीं गोड आशा नाचे ओढ लागे

हांसत धुंडूं रानें वनें
नाचत छुम छुम जाऊं संगें
गाउनि प्रीतीचें गाणें
वन घुमवूं त्या निनादें

गायक : जोग

तिची आशा—

ती : चांद उधळि भूवरी रम्य चांदण्याला
तो : मंद हांसणें तुझें शान्तवी मनाला
ती : कुमुदिनी सभोंवती
तो : नयनीं तव खेळती
ती : गंध सदा फुलो
तो : बिम्ब सदा करो धुन्द लोचनाला
ती : भावगीत गाऊं गुंगुनी
तो : तूंच गडे दाव गाउनी
ती : स्वरतुषार ओत जीवनीं
तृषा पुरी करो
साथ तुझी मिळो गीत-गायनाला

गायक : मीनाक्षी व विश्वास

छोट्या वन्सची तक्रार—

मी म्हणेन तुजला दाद्या दादिटल्या
दादिटल्या तूं खापिटल्या

मलाच मारुनि पहा ग वहिनी
छळतो मज दाद्या

मज तुझ्याहुनी अधिक आवडे वहिनी
वहिनीची वन्संही फारच मानी

ती करिल तुझ्याशीं आळीमिळी जन्माची
कशी जिरवली एका मुलाची

पहा गडे वहिनी
आतां म्हणा तुम्हीही त्याला दादिटल्या

गायिका : लता मंगेशकर

चिमुकला संसार--

माझा चिमुकला संसार
भरल्या संसारीं माझ्या या
दोघांचा अधिकार

प्रकाश प्रतिदिनीं येउन सदनीं
उजळवील अंधार

सौगंधानें कुसुम-ताटवे
सजवतील शिणगार

शांतिसुखाचे घडे आम्हांवर
धरतिल संतत धार

कवि स्वच्छंदें रचतिल येथें
काव्यांचा संभार

निराकार प्रीतिच्या कल्पना
होति इथें साकार

अभंग राहो देवा माझें
सौख्याचें भांडार

गायिका : मीनाक्षी

तिचें हृद्गत--

जाऊं नको दूर असा मीच तुझी छाया
लावुं नको घोर जीवा तोडुनिया माया

हृदय-कुसुम माझें वाहियलें पायां
मानुन निर्माल्य तें तुडवूं नको वाया
रामसख्या पतित नसे तव सीता-जाया

प्रीत-प्रतिक तुझें वाहत मी पोटीं
सत्वरिं माघारिं ये त्याच जिवासाठीं

प्रतिकाची निगराणी करुं संगें राया

गायिका : मीनाक्षी

प्रफुल्ल बाळ—

आले आले छकुल्या रे माझ्या बाळाची आत्या आलें

आज पांचव्या दिवशीं सटवाईचा मान
दैव लिहितें आपुल्या हातां मांडा कागद कोयता

आज सहाव्या दिवशीं करावं पाटापूजन
मांडावा चवरंग ठेवा त्रिधारीं निवडुंग

कांचनाचा पाळणा रत्नाचं ग चिमणाळं
लाभुनियां औक्षणां खेळावं ग ' माझं बाळ '

आज आलं बारसं सुचवा नांव छानसं
विश्वासरावां साजेलसं मंदाबाईना रुचेलसं

कुणि गोविंद घ्या कुणी गोपाळ घ्या
कुणी ' प्रफुल्ल ' द्या कुणी ' प्रफुल्ल ' घ्या

सांघिक गीत

—छापतां छापतां

उधळला संसार—

माझा उधळला संसार

उजाड संसारीं माझ्या या
पत्नीचा अधिकार

कलह प्रतिदिनीं माजुनी सदनीं
उडवितसे अंगार

मतभेदाचां कठिण खोकला
बिघडवितो शृंगार

रौद्र-रसाचे घडे शिरावर
फोडितसे अनिवार

कवि दुर्दैवें घेतिल येथें
शिस्तीची माघार

रोख मिळतसे भांडण येथें
प्रीती मात्र उधार

मुका मार हा सहन करीत मी
होउनिया लाचार

सवंग चाले ऐसा येथें
प्रीतीचा संहार

कोल्हापूर
५ जानेवारी १९४४

कांहीं तुषारांचा उगम—

वारा फोंफावला—

वडिलांच्या नोकरीच्या गांवीं-म्हणजे रत्नागिरीला-मी कॉलेजमध्यें असतांना, सुटींत जात असे. संध्याकाळीं बंदरावर फिरावयास जाणें हा माझा नित्याचा कार्यक्रम असे. एके दिवशीं "वारा फोंफावल्याचें व दरिया उफाळल्याचें" दृश्य मी पाहिलें आणि त्यांत एखादा प्रणय प्रसंग घालून मला एकदम काव्य करावेसें वाटलें. पहिल्या ४ ओळी तिथेंच रचल्या आणि घरीं येऊन एकाच बैठकीला काव्य पुरें केलें. त्याला एक नवीन पद्धतीची संथ लयीत चाल बसवली आणि श्री. वाटवे यांना हें दरिया-गीत म्हणावयास दिलें.

नाखवा—

सागरावर केलेलें हें माझें दुसरें गीत. खरं सांगायचं म्हणजे "वारा फोंफावला" ह्या दरिया-गीताच्या यशामुळेंच मला हें गीत रचावयाची स्फूर्ती झाली. ह्यालाही अर्थानुरोधानें चाल लावली व श्री. वाटवे यांना हें म्हणावयास दिलें.

झुंजुमुंजुझालं—

चाळीसगांवला असतांना, एका पहाटेस धुळें रस्त्याला फिरावयास गेलों असतांना हें काव्य करावेसें वाटलें.

आलों तुझ्याच दारीं—

" काव्यांतली वांगीं काव्यांत " हें सगळ्यांना ठाऊक असेल. तेव्हां भीक, शिदोरी, झोंपडी आणि न्याहारी ह्यावरच हा काव्य-नायक संतुष्ट होणं शक्य आहे काय ?

खाण तूंच लावण्याची—

ह्या काव्याच्या नायिकेचा पत्ता सांगणार होतों–पण नाहीं सांगत. अहो हजारों अर्ज जायचे एखादेवेळीं !

घ्या गडे नांव—

आजच्या संसारांत हा पेंचप्रसंग उद्भवला नसेल त्यानीं हें काव्य वाचूं नये !

तिनिसांज जाहली—

गोव्यास गेलों असतां कवळा बांदिवड्याच्या देवळांत सायंकाळीं सनईचें मंजुळ सूर कानीं आले. आणि त्याच वेळेस एक लावण्यखाणी नवयौवना समोर दिसली. ह्या दृश्य-श्राव्य प्रसंगांतूनच प्रस्तुत काव्याचा उगम झाला.

निर्झरास—

ह्या काव्यांत निर्झराला मला कांहींच सांगायचं नाहीं. फक्त सूज्ञ वाचकांकरितां हें काव्य केलंय.

श्रावणमासीं—

दहा वर्षांपूर्वी शनवारांत राहात असतां, समोरच्या जमखिंडीकरांच्या वाड्यांत एक प्राजक्ताचें झाड होतें. आईच्या प्राजक्ताच्या लाखोलीला हातभार लावायला तिथें गेलों आणि हें काव्य मला झालें. माझ्या आयुष्यांतलें हें माझें पहिलें काव्य. हें काव्य मला कसें रचतां आलें हें कांहीं केल्या आज मला आठवत नाहीं.

शेजारी—

प्रस्तुत कवितेंतील नायकाचें नांव श्री. बाबुराव गोखले असें आहे. योगायोग म्हणतात तो असा!

कवि-कान्तेची कैफियत—

प्रस्तुत कवितेंतील नायक म्हणजे, ज्या कवीची पत्नी हयात आणि वयांत आहे अशा कोणत्याही कवीशिवाय दुसरा कोण असणार?

'वधू पाहिजे'

"पेल्यांतील वादळ" या माझ्या नाटकांतील नायकानीं हें वादळ उठवलें आहे. ही कांहीं माझी जाहिरात नव्हे!

नटींप्रत निवेदन—

मी स्वतः चित्रपटांत काम करण्यापूर्वी, मला नटींबद्दल वाटणाऱ्या कांहीं प्रामाणिक शंका. (शेवटच्या २ ओळी माझ्या

हातून त्यावेळेला लिहिल्या गेल्याबद्दल आज मला राहून राहून पश्चात्ताप होत आहे!)

नोकरी आणि छोकरी—

कुणाही बेकार उमेदवाराचा आणि अपयशी प्रेमवीराचा हा नेहमींचा अनुभव आहे.

ओळखिची झाली--

आमच्या स. प. कॉलेजच्या दारांतलाच हा प्रसंग.

चिमुकला संसार—

ह्याच नांवाच्या बोलपटांत उल्लेख केलेल्या, "अप्रसिद्ध व्यक्ती"नें प्रकाशकांच्या विनंतिनुसार हें काव्य ह्या संग्रहांत छापावयास दिलें आहे.

रसिका रे--

त्यादिवशीं माझा लोणावळ्याला पहिलाच काव्य-गायनाचा कार्यक्रम होता. माझ्या रसिकांपुढें व्यक्तिशः त्यादिवशीं प्रथमच मी येणार होतों. माझ्या काव्यांचें निवेदन त्यादिवशीं प्रांजलपणें करावेसें वाटलें आणि लोकलमधेंच प्रस्तुतचें काव्य केलें.

उधळला संसार--

संसारांतील काव्य म्हणजे 'चिमुकला संसार,' आणि संसाराचा वास्तववाद म्हणजे 'उधळला संसार.'

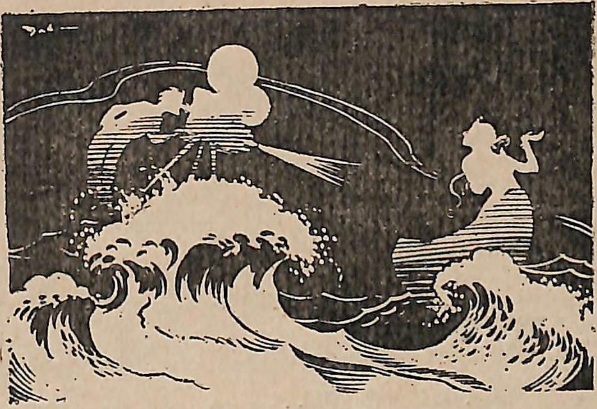

स्वररचना-लाट

स्वररचना क्रम—

१ वारा फोंफावला... ... ... ७७

२ नाखवा ७९

३ मी वाडुळ उभी ८२

४ आलं माझं गल्बत ८४

५ झुंजुमुंजु झालं ८७

६ आलों तुझ्याच दारीं ८८

७ साजणी चल नदीकिनारीं ९०

८ प्रीत तुझी माझी ९३

९ रुसली राधा ९४

१० निर्झरा ९६

११ चिमुकला संसार ९८

१२ उधळला संसार... ... ... ९९

वारा फोंफावला---

ताल-खेमटा

+	०	+	०
ध़ - प़ -	धसा सारे ग़्रे सा	ध़ सा - -	- - - -
वा - रा -	फों फा - व	ला - - -	- - - -
+	०	+	०
रे ग् रे सा	रे रेग् प ग	प - - -	- - - -
द रि या -	उ फा - ळ	ला - - -	- - - -
+	०	+	०
गप पध नीध प	ग् - रे -	गप पध नीध प	ग् - रे -
मा झं - ग	ता - रूं -	क सं - हा	का - रूं -
+	०	+	०
सा रे ग् रे	सा सारे ग् रे	सा - - सा	प़ ध़ प़ -
स ज णे -	स मिं - द	रां - - त	- - - -
+	०	+	०
ग प ध प	ग - - ग	पग रे ग् रे	सा - - सा
ला टे व र	ला - - ट	पा - ठो -	पा - - ठ
+	०	+	०
ग प ग प	ग ध प -	ग् रे ग् रे	सा - - सा
थ य थ य	द रि या -	ना चे कां ठो	कां - - ठ
+	०	+	०
म म - ग	- सा रे ग	गरे सा - सा	ध़ - प -
तु फा - ना	- ची खु ण	गां - - ठ	- - - -

+	○	+	○
प प - प	प प प प	ग प ग ध	प - - म
वा न्या - नीं	शी ड क रि	फ डा - फ	डा - - -
म म - म	ग रे सा रे	ग रेग मग रे	सा - - -
छा तीं - त	हो - ई -	ध डा - ध	डा - - -
रे ग् रे सा	रे ग् रे सा	ध़ सा ध़ रे	सा - - -
मा झी का य	छा ती ना य	व ल्ह वा य	ला - - -
ग प प प	प प प -	ग प ग ध	प - - -
हे - ब घ	क ल लं -	उ ज वि क	डं - - -
म म - म	ग सा - रे	गमग सा - रे	सा - - -
क्ष णां - त	झु कं - ल	डा वी - क	डं - - -
ग ग् - रे	नी़ सा सा -	रे ग् - रे	नी़ सा सा रे
फें सा - ळ	पा - णी -	हो डीं - त	आ - लं -

+	○
ग रेग मग रे	सा - - -
थो डं - थो	डं - - -

नाखवा—— ताल—केरवा

+	०	+	०
- - - -	नी सा सा रे	ग म - ग॒	ग - - ग
- - - -	ना ख वा -	व ल्ह व व	ल्ह - - व

+	०	+	०
ग प प ग	म म मग रे	रेग रेग मग सा	सा रे रे -
झ प झ प	म च वा -	कि ना - रिं	ना ख वा -

+	०	+	०
ग म - ग॒	ग - - ग	- - - -	- - - -
व ल्ह व व	ल्ह - - व	- - - -	- - - -

+	०	+	०
सा सा - रे	नी़ सा सा सा	सा रे - रे	ग रे गप मप
आ लो - खा	डी - व र	मा सं - ध	रा य ला -

+	०	+	०
ग - - ग	- - - -	ग ग - रे	ग म॒ म॒ म॒
डू - - र	- - - -	स खि - का	ठा - व र

+	०	+	०
ग ग रे रे	रे सा रे ग	रे सा - -	- - - -
म ला - प	गा य ला -	चू र - -	- - - -

+	०	+	०
ग प प म॒	प ध प म	म - - ग	म ग रे सा
भ र ती -	सु क ती -	न - - खा	- डि चा -

\+ ○ + ○
\- ध़ सा सा | रे - रे सा | ग - - ग | - - - -
\- भ रू न | आ - ला - | ऊ - - र | - - ० -

\+ ○ + ८
नी़ नी़ - नी़ | नी़ सा सा - | सा रे - सा | रें - - -
ति च्या - नी | मा - झ्या - | म ना - मं | दी - - -

\+ ○ + ○
गप पध प म | ग सा रे नी़ | सा - - सा | - - - -
सो सा - ट | लं - का - | हू - - र | - - - -

\+ ○ + ○
सा प़ प़ प़ | सा - सा - | सा रे - ` | ग - - म
गा - वं ल | मा - सा - | जा ळ्या - मं | दी - - तु

\+ ○ + ○
रे - - - | - - - - | म म - म | म ध प धप
झ्या - - - | - - - - | तु टं - ल | ति ळ ति ळ

\+ ○ + ○
म मप म ग | रेग मग सा - | रे - - - | - - - -
म ना - मं | दी - मा - | झ्या - - - | - - - -

\+ ○ + ○
सा रे - सा | नी़ - नी़ - | सा रे - सा | रेग मग - -
सु कुं - ल | मा - सा - | ज ळा - वि | ना - - -

+	०	+	८
प प - ग	म - मग रे	रे रेग मग सा	रे - - -
झु र - न	मी - ही -	ति च्या - वि	ना - - -
+	०	+	८
ध - ध ध	ध् ध नी सां	ध - - -	- - - -
अं - ब र	लु क लु क	लं - - -	- - - -
+	०	+	०
प ध ध प	म् प प म्	गग् ग - -	- - - -
चु क तं -	ता - च्या -	नं - - -	- - - -
+	०	+	०
ध - ध ध	ध् ध नी सां	ध - - -	- - - -
बं - द र	ल ख ल ख	लं - - -	- - - -
+	०	+	०
प ध ध प	म् प प म्	गग् ग - -	- - - -
स म् दं -	वि ज ली -	नं - - -	- - - -
+	०	+	०
ग म प म	ग म प म	गग् ग - -	- - - -
तां - डे ल	मी - हा क	डं - - -	- - - -
+	०	+	०
ग् ग म ग	ग् ग म ग	सा - - -	- - - -
हो - डी -	ती - त क	डं - - -	- - - -

मी वाडुळ उभी—— ताल—खेमटा

\+ ० + ०

– – – – | – – म प | ध प – म | रे – सा रे

– – – – | – – मी – | वा डुळ् उ | भी – ग –

\+ ० + ०

नी़ सा नी़ रे | सा – नी सा | रे म़ – म़ | प ध – सां

कि ना – ऱ्या | ला – गे ला | सा रं – ग | स मिं – द

\+ ० + ०

ध – प – | – – – – | प प – म | रे रे सा –

रा – ला – | – – – – | तु फा – न | सु ट लं –

\+ ० + ०

रे प प – | – – प म़ | प ध ध प | पध नी़ नी ध

भि – ञा – | – ट कु ठं | भ ड कु न | हो – डी –

\+ ० + ०

धनी़ सानी़ ध नी़ध | प – – प | प नी – नी | सां रें सां –

ने – ई ल | ला – – ट | कु ठं – घ | र ध नी –

\+ ०

पनी़ पनी़ – म | प – – – |

दु रा – व | ला – – – |

\+ ० + ०

ग म ग म | पध पध नी़ध म़ | प – – – | धनी धनी सांनी ध

भ र भ र | मा ञा – वा | नी – – – | गां ठी – ल

+	°	+	°
प - - प	म् प - म	ग - - ग	- - - -
ठा - - व	गा ठी - ल	ठा - - व	- - - -

+	°	+	°
ग म प ध	नी सां - -	रे गुंरें सां नी	सां - - सां
व ल्ह वु न	पा - णी -	हां का रि ल	ना - - व

+	°	+	°
रे' सांरे' गुरे' नी	सां - - सां	पनी प नी म	प प मं प
मा झा - सा	रं - - ग	मा झा - सा	रं ग मा झा

+	°	+	°
ध प - म	रे रे सा रे	नी सा नी रे	सा - - -
सा रं - ग	पु र ता -	स रा - व	ला - - -

	+	°	+	°
ध सां	रे' सांरें ग् रे'	सांनी सां -	रें मं मं रे'	सां रे' रे' सां
चां द	आ भा - ळीं	आ - ला -	चां द णं -	भे - ट लं

+	°	+	°
नी सां सां नी	प - - -	म ध - ध	नी रें सां -
ला - टे -	ला - - -	ये ईल - घ	र ध नी -

+	°
- नी ध नी	प - म प
- ती - रा	ला - - -

\+ ० + ०

ध प - म | रे - सा रे | नी सा नी रे | सा - - -

ह सलू - पा | हुनू - म ला | कि ना -ऱ्या | ला - - -

आलं माझं गल्बत— ताल–खेमटा

\+ ० + ०

रेऽ ग् रे सा | रेग् ग् रे सा | सा - - - | सारे गरे सा रे

आ लं मा झं | ग ल्ब - त | ग - - - | - - - -

\+ ० + ०

सा रे रेग्रे रे | सा रे रेग्रे रे | ग प - - | - - - -

डु - ल त | डु - ल त | ग - - - | - - - -

\+ ० + ०

गप | ध नी ध प | ग ग् रे ग् | प ग - ग् | रेग् रे सा ध

करुं | प्री - ती चं | ख - ल्ब त | हा स - त | खे - ळ त

\+ ०

सा - - - | सारे गरे सा रे |

ग - - - | - - - - |

\+ ० + ०

ग ग् | ग प - प | प म् ग - | प - - प | प म् ग -

ज शि | नि ळ्या - आ | भा - ळीं - | को - - र | च - न्द्रा -

\+ ०

प - - प | - - - - |

ची - - - | - - - - |

+ ० + ०
ग रे | रेग गम् - म् | गम् गरे रे - | ग म् - म् | ग रे रे ग
त शि | तु झ्या - क | पा - ळीं - | को - - र | कु क वा -

+ ०
रेग रेसा - - | - - - - |
ची - - - | - - - - |

+ ० + ०
म - - म | म ग रे - | म - - - | - - - -
चा - - ल | नौ - के - | ची - - - | - - - -

+ ० + ०
ग - ग ग | रे - सा नी़ | सा रे - - | - - - -
थे - ट तु | झ्या - वा - | नी - - - | - - - -

+ ०
सा - रेग़रे नी़ | सा - - - |
डौ - - त | ग - - - |

+ ० + ०
सा रे़ म म | म प प ध़ | मप - - - | - - - -
ग ल ब त | जा - ता - | डु री - - | - - - -

+ ० + ०
प ध़ प म | ग रे़ ग - | गप म ग रे़ | सा - - -
शि ड फ ड | फ ड त - | मा - घा - | रीं - - -

+ ० + ०
ग म़ म़ प | प - - - | ग म़ - ग | प - - -
मी - जा - | ता - - - | स मीं - द | रीं - - -

+	°	+	°
म़ प म ग	ग म ग रे	रे ग़ रे ऩी	सा - - -
म न मा -	झं - - -	रा - हि घ	रीं - - -

+	°
सा - रेग़रे ऩी	सा - - -
झु - र त	ग - - -

+	°	+	°
ग प प -	धसां -ध सां ध	प - - -	- - - -
भ व तीं -	अं धा - र	ळं - - -	- - - -

+	°	+	°
ग म प म	ग रे सा ऩी	सा - - -	- - - -
ग ल ब त	नां - ग र	ळं - - -	- - - -

+	°	+	°
सा रेग़रे सा -	रे ग ग रे	ग म़ - ग	प - - -
प डा व -	ला ग ला -	कि ना - ऱ्या	ला - - -

+	°	+	°
म़ प म़ ग	ग म ग रे	सा - रेगरे ऩी	सा - - -
आ लों - च	घ र ला -	नि - वा ऱ्या	ला - - -

+	°
रे ग़ रेग़रे सा	सा - - -
धा - व त	ग - - -

झुंजुमुंजु झालं—

ताल–द्रुत केरवा

+				०				+				०			
–	मग	–	रेसा	रे	ऩी	सा	–	–	रेग	–	मप	म	ग	रे	सा
–	झुंजु	–	मुंजु	झा	–	लं	–	–	चका	–	कलं	स	न्द	रा	न
+				०				+				०			
–	रेप	प	–म	पध	धनीध	प	म	–	गग	–	रेसा	रे	ऩी	सा	रे
–	पगुन्	शा	त	सो	न्वा	वा	नी	–	हरप्	–	तया	भा	–	न	–
+				०				+				०			
पप	प	प	म	ग	म	प	ध	–	नीसां	–	धप	ध	म़	प	–
घर	ट्या	–	त	चि	व	चि	व	–	करी	–	तीपा	ख	–	रं	–
+				०				+				०			
–	रेग	–	मप	म	ग	रे	सा	–	मग	–	रेसा	रे	ऩी	सा	–
–	गवा	–	नीत	चु	ळुं	बु	ळुं	–	करी	–	तीवा	स	–	रं	–
+				०				+				०			
–	प़रे	–	रेसा	रेग	ग	मग	`	–	गम	–	ग-म	प		प	–
–	आळु	–	खपि	ळु	ख	आ	तां	–	कशा	–	चग	रा	–	नी	–

(“ उपसाया होवं– ” ही ओळ “ गवानीत चुळुंबुळुं ” प्रमाणें)

+				०				+				०			
–	मम	–	म-ग	रेग	गमग	रे	सा	–	रेग	–	रे-सा	ध़	प़	ध़सा	रेग
–	शिळं	–	पाकं	का	ही	त	री	–	आन	–	रात	चं	–	ग	–

+	°	+	°
- रेप - पप	ग ग रे रे	सा रेम् - ग-रे	ग रे सा -
-न्याहा - रिला	बि गी बि गी	- वसूं - संगं	सं - गं -

(" सुनं खळं "—हें " घरट्यांत "-प्रमाणें)

(" नग झाकुं "—हें " आळुखं पिळुखं "-प्रमाणें)

(" पिरतीचं पीक "—" घरट्यांत "-प्रमाणें)

(" चढूं डोंगराचीं "—हें " आळुखं पिळुखं "-प्रमाणें)

आलों तुझ्याच दारीं—

ताल–केरवा

+	°	+	°
गर धप ग -	रे सा - ध़	सा - - -	ध़ - प़ -
आ - लों -	तु झ्या - च	दा - - -	री - - -

+	°	+	°
प़ - ध़ सा	ध़ सा - सा	रे ग् रेग्रे सा	- - - -
मी - प्री -	ति चा - भि	का - - री	- - - -

+	°	+	°
ग - ग् ग	- ग् ग -	रे ग - प	गम ग रे सा
भी - क घा	- ल वा -	न का - र	दे - - ई

+	०	+	०
प़ प़ ध़ सा	ध़ सा - सा	रे ग़ रेग़रे सा	सा - - -
फि र णा -	र ना - हीं	मा - घा -	रीं - - -

+	०	+	०
सा - सा सा	सा ऩी - सा	ग - - म	प - प म
शृं - गा र	शा ही - र	मी - - -	प्री - ती मु

+	०	+	०
ग़ सा - ऩी	सा - - -	गम रेग म ध	- पध ऩीध प
शा फी - र	मी - - -	दे - ग वा	- क्षा - तु

+	०	+	०
म - ग ग	- म रे सा	ऩी - सा ग	- - - -
नी - क टा	- क्ष मि ठ	भा - क री	- - - -

("बांधून दे" हें "फिरणार नाहीं" प्रमाणें)

+	०	+	०
प - प प	प - मग रे	रे ग म प	रे - सा -
वि - च वि	षा - रीं -	ये - त शि	सा - री -

+	०	+	०
ध - प ध	सां धप म -	ग ग - म	रे रे सा -
तु - च्छ मा	- नि ली -	कु बे - र	न ग रीं -

("करि झोंपडीच" हें "फिरणार नाहीं" प्रमाणें)

+				०				+				०			
प	-	प	-	प	-	मग	रे	ग	म	प	म़	प	-	प	-
ता	-	रु	-	ण्या	-	च्या	-	ऐ	-	न	दु	पा	-	रीं	-

+				०				+				०			
-	पप	प	प	मध	पध	म	म	ग	-	सारे	म	ग़	-	रे	-
फि	र	वु	न	को	-	म	ज	दा	-	रो	-	दा	-	रीं	-

(" करुं प्रीतिची "– हें " फिरणार नाहीं " प्रमाणें)

साजणी चल नदीकिनारीं—

ताल–केरवा

+				०				+				०			
-	-	-	-	-	सानी़	-	धनी़	सा	-	सा	नी	सा	रे	-	सा
-	-	-	-	-	सा	-	ज	णी	-	च	ल	न	दी	-	कि

+				०				+				०			
सा	ग	रेग	सा	सा	प	म़	प	म़	ग	ग	म	ग	म	गरे	रे
ना	-	-	रीं	चां	-	द	रा	-	त	कि	ति	प्र	शा	-	न्त

+				०				+			
सा	सा	नी़	नी़	सा	रे	-	रे	सारे	ग	रेसा	-
आ	ली	ब	घ	आ	ली	-	भू	-	व	रीं	-

+	०	+	०
सा सा ग –	म् प – –	म् प ध पम	रे – साऩी ध़ऩी
अ व नी –	अ हा – –	चं – द्र क	ळा – ल्या –

+	
सा – – –	(वरील ओळीप्रमाणेंच " भवतीं पहा ")
ळी – – –	

+	०	+
सा ग ग –	ग म ग रे	सारे ग गरे सा
चा – खू –	प्री – त खु	मा – रीं –

+	०	+	०
सा – ग म्	प म् ग म्	प नीं धनी सांनी	ध प प –
निं – द क	ज रि अ स	ती – शो –	जा – री –

+	०	+	०
– प ध– प	नी – – धप	प ध – म्	प – – –
– भि वूं न	को – – –	भि वूं – न	को – – –

+	०	+	०
प ध धप म	म प पम ग	रे ग – रे	सा ऩी सा –
सं – को –	चा – नें –	म नीं – ति	ळ भ री –

+	०	+	०
– सा– रे सा	ग – – रेसा	सा – रे ऩी	सा – – –
– ला जु न	को – – –	ला – जु न	को – – –

\+ ० + ०

प़ - प़ प़ | सा - सा नी़ | सा रे - रे | गरे रे - रे

नि - र्भ य | मी - प्री - | ति चा - शि | का - - री

(" तूं तर अजुन " हें " चाखू प्रीत " प्रमाणें)

(पुढील दोन ओळी तालाशिवाय आहेत.)

ग म़ प - प प प म़ ग रेग म़ गम़ प

हृ दं या - स हृ द य भे - टे - ल

प ध ध पम म प प मग रे ग ग रे सा नी़ धनी सा

दो - घा - म ध लें - अं - त र सं - पे - ल

\+ ० + ०

\- - - सारे | म - म म | म - म - | म म म -

\- - - प | वां - न म | ला - त्या - | च क्ष णीं

\+ ० + ०

रे - म म | प - प मप | नी - - - | पनी प मप म

जी - वि त | सं - पे - | ल - - - | - - - -

\+

रेम रे सा - |

\- - - - |

प्रीत तुझी माझी— ताल–केरवा

+	०	+	०
प – प प	मप ध् म –	प – – ग्	म ग् रे –
प्री – त तु	झी – मा –	झी – – कु	णा – ला –

+	०	+	०
– रे रे ग्	ग्रे सा सा रे	नि़ सा – –	– – – –
– सां गु न	को – सा –	ज णी – –	– – – –

+	०	+	०
नि़ सा – रे	ग् रे सा –	– रेग् रे ग्	म प प –
स वें – प्री	– ति ची –	– ज्यो ती –	उ ज ळूं –

+	०	+	०
नि़ सा – सा	रेमग्रे सा – –	रे ग रे ग	म प प –
स वे – च	प्री ती – –	ल ह री –	उ ध ळूं –

+	०	+	०
प प – प	मपध् म – –	म प ग् ग्	म ग् रे –
प्र स – न्न	ते नें – –	नि वां – त	खे – ळूं –

("प्रीतीच्या अंगणीं" हें "सांगु नको साजणी" प्रमाणें)

+	०	+	०
रे ग ग रे	ग म म –	प ध् नी ध्	प म़ प –
चं – दे –	री – रा –	तीं – जा –	ऊ नि या –

("कांठावरुनी"–हें वरीलप्रमाणेंच)

(" सोबत देईल " हें "प्रसन्नतेनें" प्रमाणें)

(" शुक्राची चांदणी " हें "सांगु नको" प्रमाणें)

(" आपुल्या प्रीतीची " व " फिरवूं नको " हें " चंदेरी रातीं " प्रमाणें)

+				°				+				°			
सा	प	प	प	ध्	प	म	म	-	मप	प	ग्	म	ग्	रे	-
उ	घ	ड	प	णीं	-	म	म	-	गुण	गौ	-	र	व	ही	-

("करुं नको" हें "सांगु नको" प्रमाणें)

रुसली ही राधा—

ताल-केरवा

+				°				+				°			
प	ध्	नी	प	ध्	म	प	ग्	प	-	-	-	म	ग्	रे	सा
रु	स	ली	-	ही	-	रा	-	धा	-	-	-	-	-	-	-
+				°				+				°			
रे	ग्	सा	रे	प	ग्	रे	ग्	सा	-	-	-	प	-	-	-
का	-	न्हा	-	तु	झ्या	-	वि	ना	-	-	-	-	-	-	-
+				°				+				°			
सा	ग्	ग्	रे	ग्	म	म	-	प	ध	नी	सां	सां	-	-	नीप
ति	ळ	ही	-	ना	-	हीं	-	चै	-	न	म	ना	-	-	-
+				°				+				°			
धनी	धनी	-	धप	पध	नीध	पम	-	-	पध	नी	सां	सां	-	-	नीप
दिस	तसे	-	सु	नें	-	हें	-	-	गो	कु	ळ	ना	-	-	-

+				०				+				०			
रे	-	-	सानी	सां	-	-	नीप	-	पध्	नी	ध्	प	-	-	-
ये	-	-	-	ये	-	-	-	-	कुं	ज	व	ना	-	-	-

+				०				+				०			
प	ध्	प	म	ग्	-	-	-	म	प	म	ग्	रे	-	-	-
ऐ	-	को	-	नी	-	-	-	धा	-	वा	-	हा	-	-	-

+				०			
ग्	म	ग्	रे	सा	-	-	प
ये	-	का	-	न्हा	-	-	-

+				०				+				०			
प	ध्	प	म	ग्	म	म	-	-	ग्प	म	-	रेग्	सारे	ग्	-
हि	ण	वि	ति	गो	-	पी	-	-	किति	दा	-	बा	-	ई	-

+				०				+				०			
-	नीनी	नी	नीध	पध	नीध	म	-	-	पध	नी	सां	सां	-	-	नीप
-	रड	वि	ति	म	ज	ला	-	-	धा	ई	-	धा	-	-	इ

+				०				+				०			
सा	रे	रे	सा	रे	ग्	ग्	रे	ग्प	-	-	-	म	ग्	रे	सा
मा	-	ये	-	चां	-	पा	-	न्हा	-	-	-	-	-	-	-

(" आटला तुझ्याविना " हें " कान्हा तुझ्याविना " प्रमाणें)

निर्झरा—

ताल—त्रिताल

[२ आंकडा कालाच्या पुढच्या टाळीकरतां व १ आंकडा समे-पुढच्या टाळीकरतां वापरला आहे.]

०	२	+	१
ग - म् ग	सा - सा ध़	सा - - सा	- म्‿ ध़ सा
धां - वुं न	को - सै -	रा - - ट	- नि र्झ रा

०	२	+	१
म़् ध़ ध़ म़्	ध़ सा सा धम़्‿	म़् ध़ ध़ म़्	ध सा सा सा
अ वि त र	वा हा तें -	पु र वु नि	या - ज ल

०	२	+	१
रे॒ - रे॒ रे॒	रे॒ - रे॒ -	सा रे॒ गम्‿ ग	सा - सा सा
स - र्व ज	गा - ला -	क रि शी -	नि - र्म ल

०	२	+	१
सारे॒‿ ग - रे॒	म् - म् ग	ग - म् ग	सा - सा सा
तु झ्या - त	ळा - शीं -	मा - त्र अ	मं - ग ल

०	२	+
ग म् ग म्	ग सा सा ध़	सा - - सा
चि ख ला -	चा - थ र	दा - - ट

(" अवखळ धांवशि " वरीलप्रमाणेंच)

०	२	+	१
सा ग रे् ग	म् म् म् ग	प - प म्	प ध् प -
कु णी - वा	- ट स रु	ये - ति ल	द मु नी -

+	२	+	१
- सारे ग रे्	म् म् म् ग	प - प म्	प ध् -
- ह वे त	से - ज ल	घे - ति ल	पि वु नी -

०	२	+	१
प प प प	प - प प	मूप ध् म् ग	म् ग रे् सा
वि स रु न	जा - ति ल	तु ला - मा	- गु नी -

(" धरतिल आपुली " हें " चिखलाचा थर " प्रमाणें)

०	२	+	१
प - प म्	प - - मूग	- ग म् ग	रे् सा सा -
सो - ड तु	झे - - व्रत	- पर उ प	का - री -

(" जल-किमया तव " हें वरीलप्रमाणेंच)

(" क्षणांत होशिल " हें " विसरुनि जातिल " प्रमाणें)

(" करशिल मग " हें " चिखलाचा थर " प्रमाणें)

चिमुकला संसार—

ताल—केरवा

+	०	+	०
- ध़ सा सा	रेग - - रेसा	सा - - -	ध़सा ध़ प -
- चि मु क	ला - - सं	सा - - र	मा - झा -
+	०	+	०
ग रेग प म्	ग - रेसा -	सा - रे सा	ध़ पध़ सा -
भ र ल्या -	सं - सा -	रीं - मा -	झ्या - या -
+	०	+	०
ग - मग रे	सा ध़ सा रे	म - - -	गम पम गम म
दो - घां -	चा - अ धि	का - - -	- - - र
+	०	+	०
ग प - प	म् ध प प	म् - म म	ग रेसा सा ग
प्र का - श	प्र ति दि निं	ये - ऊ नि	स द नीं -
+	०	+	०
गप गप गरे सा	सा ध़ सा रे	म - - -	गम पम गम म
उ ज ळ वी	- ल अं -	धा - - -	- - - र
+	०	+	०
प - प -	म् ग म् प	म् प म् ग	रेग म ग -
सौ - गं -	धा - - नें	कु सु म ता	- ट वे -

("सजवतील शिणगार" हें "उजळवील अंधार" प्रमाणें)

\+ ० + ०
ग - म् ग | रे - सा रे | ऩी सा - सा | ध़ ऩीध़ प़ प़
शां - ति सु | खा - चे - | घ डे - आ | म्हा - व र

\+ ० + ०
ध़ सा सा सा | रे ग रेसा रे | म - - - | गम पम गम म
ध र ति ल | सं - त त | धा - - - | - - - र

\+ ० + ०
प प ग म् | ध - पम् ग | ग पधप म गरे | सा - सा -
क वि स्व - | च्छं - दे - | रं च ति ल | ये -. थें -

(“ काव्यांचा संभार ” हें “ दोघांचा अधिकार ” प्रमाणें)

\+ ० + ०
ग प प - | प म् ध म् | ग - ग - | रेगरे सा - -
नि रा का - | र प्री - ति | च्या - क - | ल्प ना - -

(“ होति इथें साकार ” हें “ दोघांचा अधिकार ” प्रमाणें)

\+ ० + ०
ग प - प | म् गम् प - | म् ध म् ग | म् ग रे- सा
अ भं - ग | रा - हो - | दे - वा - | मा - - झें

(“ सौख्यांचें भांडार ” हें “ दोघांचा अधिकार ” प्रमाणें)

उधळला संसार—हें “ चिमुकला संसार ” प्रमाणें

क्र. ९९ ६६६१.

स्वररचनाकार—

१ ते ३, ही नोटेशन्स, 'प्रफुल्ल पिक्चर्सचे' संगीतदिग्दर्शक श्री· दत्ता डावजेकर यांनीं केलीं असून ४ ते ७, ही नोटेशन्स 'प्रभात सिनेटोन' मधील श्री· वाडीकर यांनीं केलीं आहेत व बाकीचीं सर्व नोटेशन्स एका "अप्रसिद्ध व्यक्ती" नें केलीं आहेत. ह्या तिघांचा मी अत्यंत आभारी आहें.

बाबुराव गोखले

वंदे मातरम्—

REFBK-0006511
REFBK-0006511
ग्रा. क्र. ६५११

देशमुख आणि कंपनी

१२१ शनवार,
पुणें २.

२ रुपये

पुढील प्रकाशन

वटपत्रें
—वि. स. खांडेकर